

Литвинюк Л. К.

аспірант кафедри «Дизайн»,
Харківська державна академія
дизайну і мистецтв

ДО ПИТАННЯ ПРО ДЕФІНІЦІЇ У ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ: ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ВІЗУАЛЬНИЙ СТИЛЬ»

Анотація. В статті досліджене походження поняття «візуальний стиль», а також розглянуті окремі його складові в сучасному трактуванні у різних галузях науки та практики. Запропоноване уточнене визначення цього поняття в його актуальному розумінні до питання візуальної ідентифікації закладів мистецтва.

Ключові слова: візуальність, візуальна мова, візуальний стиль

Аннотация. Литвинюк Л.К. К вопросу о дефинициях в графическом дизайне: содержание понятия «визуальный стиль». В статье исследовано происхождение понятия «визуальный стиль», а также рассмотрены отдельные его составляющие в современной трактовке в различных областях науки и практики. Предложено уточненное определение этого понятия в его актуальном смысле к вопросу визуальной идентификации заведений искусства.

Ключевые слова: визуальность, визуальный язык, визуальный стиль

Abstract. Litvinyuk L.K.. To the question of definitions in graphic design: the content of the notion of «visual style». In the article investigated the origin of the concept of «visual style», and also reviewed its individual components in the modern interpretation in the various fields of science and practice. The proposed revised the definition of this concept in its actual sense to the issue of visual identification of the institutions of art.

Key words: visibility, visual language, visual style

Постановка проблеми. Однією з найбільших проблем нинішнього вітчизняного графічного дизайну стає відсутність переконливої термінологічної бази, особливо україномовної. Ситуація, що склалася пов'язана з надзвичайною динамічністю процесів становлення та розвитку морфологічної основи термінів, які можуть бути застосовані по відношенню до сучасного візуального мистецтва. Одним з понять, що наразі тільки починає займати своє місце сфері в теорії та практики графічного дизайну, стає «візуальний стиль». Надзвичайно важливим є розмежування споріднених понять «фірмовий стиль» і «візуальний стиль» та визначення специфіки їх взаємозв'язку.

Зв'язок роботи з науковими або практичними задачами. Дослідження проведено згідно плану науково-дослідної роботи Харківської державної академії дизайну і мистецтв в межах держбюджетної теми «Формування і розвиток парадигми екологічного дизайну». Номер державної реєстрації 011U003934.

Аналіз досліджень та публікацій за темою. Оскільки поняття «візуальний стиль» входить до кола інтересів декількох галузей науки та практики, зокрема архітектури, графічного дизайну, маркетингу та інших, а також близько стикається з поняттям «фірмовий стиль», наведення його дефініції, як цілісного поняття в контексті теми візуальної ідентифікації закладів мистецтва, можливе лише після розгляду його окремих морфологічних складових. Поняття «стиль» часто вживане по відношенню до культури взагалі. Його складна морфологічна будова пов'язана з надзвичайно широким колом застосування у різних галузях науки та техніки, однак найбільш популярною та широко уживаною дана дефініція є по відношенню до художньої культури та літератури. Основна сфера застосування даного терміну є виокремлення певної групи об'єктів за основними формально-типологічними ознаками. Питанням визначення шляхів по яким відбувається розвиток мистецтва від одного стилю до іншого, цікавився, ще видатний німецький мистецтвознавець Ернст Кон-Вінер. У своїй роботі «Історія стилів витончених мистецтв», дослідник визначав особливості стилю через його функціональні якості і доцільність, розробивши методологію їх вивчення [3]. Його фундаментальні праці стали основоположною базою для подальшого вивчення питання стилетворення у мистецтві. Школа мистецтвознавців разом з Р. Вельфліним, А. Риглем та іншими, розглядала під стилем міцну систему формальних рис і елементів організації творів мистецтва таких, як площинність, об'ємність, мальовничість, графічність, простоту, складність, відкриту або закрити форму тощо. Дане підґрунтя давало їм можливість вивчати всю історію мистецтва як надіндивідуальну історію стилів. Генріх Вельфлін у своїх працях звертається до проблеми короткої та влучної характеристики існуючих художніх стилів. У книзі «Основні поняття історії мистецтв», автор виявляє «два кореня» стилю: стиль як зорові установки, і як набір виконавських навичок та формальних прийомів, визначаючи тим самим стиль, як різноманітні модальності відносини художника: з одного боку до художній формі, з іншого — до предме-

Надійшла до редакції 29.10.2012

ту зображення [2]. Не маючи жодного уявлення про поняття «візуальний стиль», дане твердження Вельфліна може слугувати одним з фундаментальних аспектів розгляду морфології даного поняття. Видатний російський філолог та філософ А.Ф. Лосев визначав стиль як *«принцип конструювання всього потенціалу художнього твору на основі його тих чи інших надструктурних і позахудожніх заданостей і його первинних моделей, що відчуються, однак, іманентно самим художнім структурам твору»* [4, 226]. Таким чином, до питання формування методологічної бази вивчення проблеми стилю в загальній історії мистецтва вже зверталися дослідники, однак чіткого визначення поняття «стиль» ними не давалося.

До питання дефініцій у мистецтві та трактуванні змісту поняття «стиль» почали звертатися пізніше. Радянський енциклопедичний словник трактує його як *«спільність образної системи, засобів художньої виразності, творчих прийомів, обумовлена єдністю ідейного змісту»* [6, 1276]. Коло застосування даного поняття досить широке, починаючи від огляду творчої манери одного автора і закінчуючи цілими епохами та художніми напрямками, оскільки єдність ідейного змісту визначає в них паралелізм художньо-образних принципів, засобів та прийомів. Схожу дефініцію наводить у своєму словнику образотворчого мистецтва Анатолій Нелюба, однак автором подається і додаткове трактування, де стиль *«індивідуальна манера, своєрідні неповторні особливості творчості митця»* [8, 103]. До визначення поняття стиль в дизайні звертаються й автори словника з дизайну та ергономіки. Вони розкривають дефініцію як *«єдність змісту, образної системи та форми виробу, що складається з конкретних суспільно-історичних умов і відбиває певний період у розвитку дизайну»* [7, 103]. Розглянувши декілька визначень поняття стиль, можна прийти до висновку, що усі існуючі наразі дефініції визначають стиль або як індивідуальну манеру та набір професійних навичок окремого митця, або як єдність змістовно-образної системи. В контексті обраної теми, а саме візуальної ідентифікації закладів мистецтва засобами графічного дизайну, для наведення більш точної дефініції «візуальний стиль» під «стилем» слід розуміти єдність художньо-образної системи та засобів виразності, що обумовлена аналогічністю ідейного змісту.

Мета роботи. Дослідити витoki виникнення терміну «візуальний стиль»; проаналізувати сучасні трактування окремих його складових в різних джерелах; визначити специфіку зв'язку між поняттями «фірмовий стиль» та «візуальний стиль»; запропонувати універсальне визначення поняття «візуальний стиль» у його актуальному розумінні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наряду з «фірмовим стилем» у роботі сучасного дизайнера-графіка з'являється додаткове поняття — «візуальний стиль», що використовується скоріше для визначення основоположних принципів та підходів ніж для переліку сталих графічних елементів. Однак, перед тим як підійти до розгляду визначення візуального стилю, необхідно уточнити саме поняття

«візуальний» у контексті обраної теми. Слід акцентувати увагу, що саме поняття «візуальне» з'явилося у сучасній гуманістиці лише після Другої світової війни, опинившись в полі підвищеної цікавості багатьох фахівців галузі. Разом з тим відбувається процес остаточного формування поняття «візуальна культура». Ніколас Мірзоєфф у своїй роботі «Що таке візуальна культура?» характеризує її як певний тип культури ХХ ст., основним завданням якої є визначення формування будь-яких візуальних подій, використовуючи спеціальні технічні засоби [9]. Особливістю зміненого сприйняття за Мірзоєффим є перцепція світу як картини. Певна група дослідників розкриває поняття візуальної культури, як калейдоскопу візуального досвіду.

У 1960-70-ті роки відбувається формування терміну «візуальне мистецтво», а категорія візуальності займає домінуючі позиції в історії мистецтва означаючи технологічний чи навіть структурний тип бачення. Український дослідник професор Зоя Алфьорова зазначає, що термін «візуальність» став передусім застосовуватися в обставинах коли мова заходила про *«формалістичні тенденції модерністської критики мистецтва»* [1, 17] при цьому основна увага була зосереджена на неспроможності класичних видів мистецтва (зокрема живопису) демонструвати достатню самобутність, щоб викликати цікавість дослідників. Остаточне оформлення поняття відбулося лише в останні десятиліття. Одним з джерел виступає словник з дизайну та ергономіки який пропонує таке визначення: *«візуальний — такий, що спостерігається неозброєним оком, або за допомогою відповідних оптичних приладів»* [7, 21]. Близьким за змістом є визначення понять «візуальна мова» або «візуально-графічна мова», що представляє систему умовних графічних зображень і призначена вона для передачі візуальної інформації [7]. Більш розгорнуте трактування наводить М. Опалев: *«візуальна мова — система умовних (знакових) зображень, яка має характерні художньо-проектні та стилістичні риси, призначена для передачі певної інформації і така, що будується на основі графічних знаків, символів (пиктограм, ідеограм), а також шрифтових та інших композицій»* [5, 191].

Коротко розглянувши етапи становлення поняття «візуальне» можна прийти до висновку, що у складі словосполучення «візуальний стиль» воно не зустрічається у професійній літературі. Зважаючи на те, що поняття «фірмовий стиль» не може повністю охопити всі складові частини комплексу мистецького закладу для даної роботи буде вірним наступна дефініція: *візуальний стиль — набір складових елементів та прийомів, і тих, що виходять за рамки суто графічного дизайну, які впливають на формування цілісного образу закладу мистецтва.*

Висновки. В рамках поняттєвого апарату графічного дизайну на початку третього тисячоліття має бути переглянутий та узгоджений зміст ключової термінології з метою усунення сукупності різночитань та протиріч, накопиченої протягом часу її застосування. Слід визнати універсальний характер поняття

«візуальний стиль», який має узагальнююче значення в контексті термінології графічного дизайну. Застосування терміну «візуальний стиль» дозволяє зняти гостроту колізії щодо використання близьких за значенням споріднених термінів, широко уживаних в галузі. Поняття «візуальний стиль» є спорідненим відносно поняття «фірмовий стиль». Його слід розглядати як систему елементів, засобів та прийомів, якій притаманна власна морфологічна структура, що природно інтегрована до загальної структури ідентифікаційної графіки.

Подальші розвідки планується провадити в царині уточнення дефініції візуальний стиль та визначення його морфологічного складу.

Література:

1. Алфьорова З. І. Межі видимого. Становлення візуального мистецтва / З. І. Алфьорова. — Х.: ХДАК, 2008. — 268с.
2. Вельфлін Г. Основні поняття історії мистецтв. Проблема еволюції стилю в новому мистецтві / Генріх Вельфлін — М.: В. Шевчук, 2009. — 344 с.
3. Кон-Вінер, Е. Історія стилів витончених мистецтв. / Переклад під редакцією і з додаваннями М. С. Сергєєва. — М. : Космос, 1916 — 308с.
4. Лосев А. Ф. Проблема художнього стилю / А. Ф. Лосев. — К. : Київська Академія Євро бізнесу, 1994. — 286с.
5. Опалев М. Л. Дизайн мультимедійних презентацій: стильові напрямки і засоби формування візуально-образної мови : дис. на здоб. вчен. ступ. канд. мистецтвознавства : спец. 17 00 07 «Дизайн» / М.Л. Опалев. — Харків, 2009. — 199с.
6. Радянський енциклопедичний словник / уклад. А. М. Прохоров та ін. Видан. 4-те — М. : Рад. енциклопедія, 1987. — 1600с.
7. Словник з дизайну і ергономіки / уклад. В. О. Свірко та ін. — Х. : НТМТ, 2009. — 131с.
8. Mirzoeff, Nikolas. What is Visual Culture / Nikolas Mirzoeff // Visual Culture Reader. — N. Y., 1947. — Pp. 28-39.